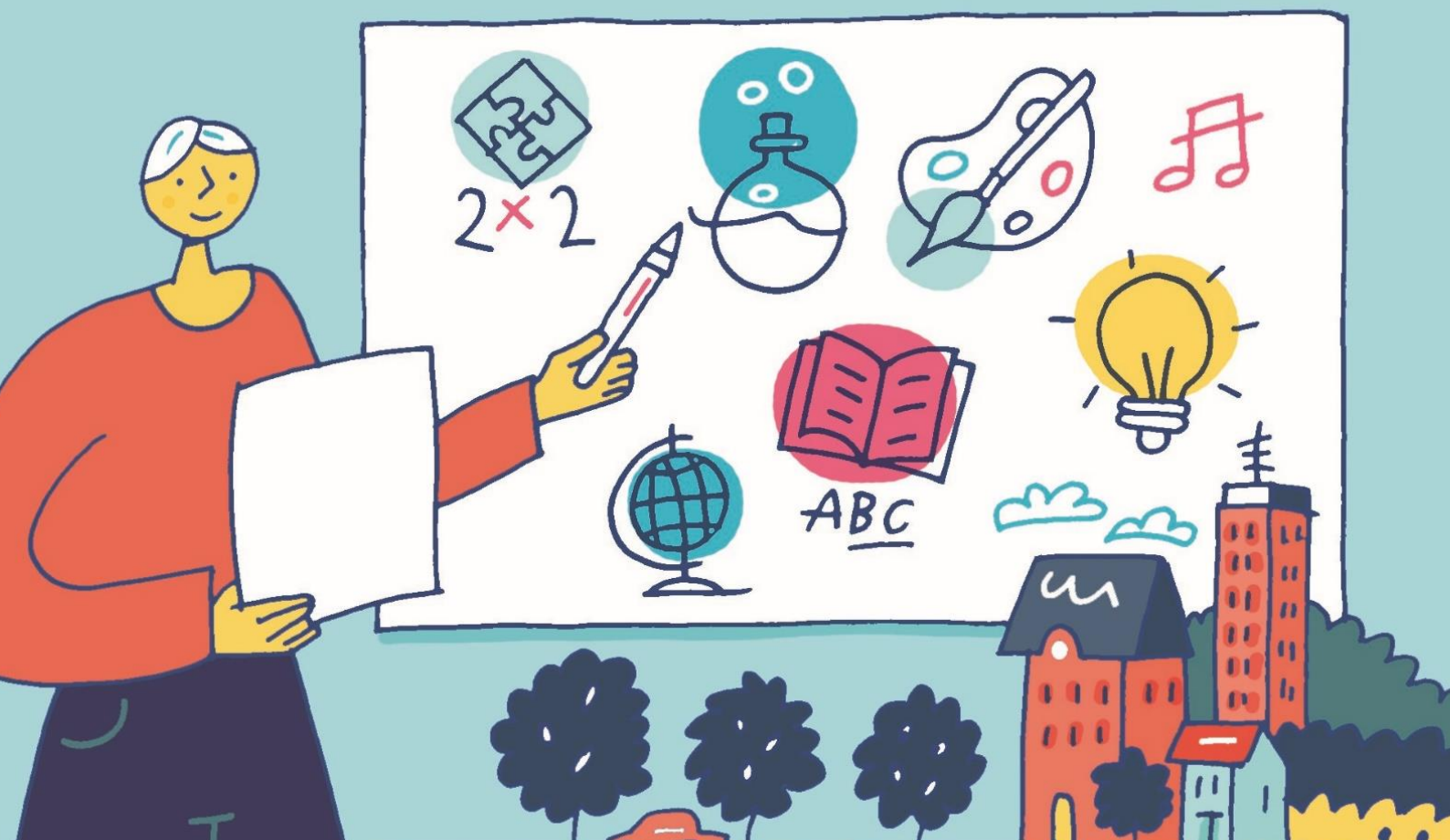

Verslag van de gesprekstafel met leden van het lerarenpanel

project 'De leraar op
school en in de
samenleving'

VLOR ● vlaamse
● onderwijsraad

INHOUDSTAFEL

1 INLEIDING	3
1.1 PROJECT 'DE LERAAR OP SCHOOL EN IN DE SAMENLEVING'	3
1.2 DE PROJECTGROEP	4
1.3 HET LERAREN PANEL	4
2 OVER DE GESPREKSTAFEL	6
2.1 METHODIEK	6
2.2 OVER HET VERSLAG	7
3 VERSLAG VAN DE GESPREKSTAFEL	8
3.1 STELLING 1	8
3.2 STELLING 2	10
3.3 STELLING 3	12
3.4 STELLING 4	13
3.5 STELLING 5	16
3.6 STELLING 6	18

1 Inleiding

1.1 Project 'De leraar op school en in de samenleving'

Het project 'De leraar op school en in de samenleving' is een meerjarig en vernieuwend project binnen de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), de strategische adviesraad (SAR) voor het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Vanuit een bezorgdheid voor het lerarentekort en de kwaliteit van onderwijs engageert de Vlor zich in dit project voor de leraar en het lerarenberoep. De vraag die centraal staat: Hoe kunnen we meer mensen motiveren om een sterke leraar te worden – én te blijven – binnen een maatschappij die de leraar ook naar waarde schat? Want zonder sterke leraren, geen sterk onderwijs.

Het project is vernieuwend voor de Vlor, omdat de raad verschillende participatieve werkvormen verkent. Zij dienen als een aanvulling voor de klassieke Vlor-consultatiemethode. Dat moet zorgen voor een dynamiek met de representatieve organisaties binnen de Vlor en voor een verbreding van het draagvlak. De raad wil de output van het project ook gebruiken om zijn impact te versterken en sterker proactief te werken.

Met dit project wil de Vlor een nieuwe stap zetten in dit (soms uitdagend) beleidsdossier, onder meer door een dynamiek op gang te brengen door de leraar zelf te horen. Van bij de start werden leraren bij het project betrokken. De meerwaarde van dit project is dan ook dat we mét de leraar dit thema verder verkennen. Dit doen we door zo veel mogelijk naar de meningen en ideeën van leraren zelf te gaan en deze (letterlijk) te verwoorden. Dat is een vorm van erkenning en waardering. Dit project is geen wetenschappelijk onderzoek en pretendeert geen wetenschappelijke validiteit. Het kan er wel perfect aanvullend naast staan.

Het project 'De leraar op school en in de samenleving' werd voorbereid in het werkjaar 2019-2020. Een projectgroep onder voorzitterschap van Marianne Coopman (COV) en Veerle Hendrickx (Karel de Grote Hogeschool) maakte werk van het positioneren van het project in de Vlor en legde de contouren en de inhoudelijke pijlers ervan vast. Om ervoor te zorgen dat de juiste vragen en thema's centraal zouden staan, werden op 4 maart 2020 11 leraren uit het basis- en secundair onderwijs uitgenodigd voor een lerarentafel. Dit gebeurde op basis van een open oproep rond de vraag 'Waar ligt de leraar wakker van?'. Uit deze voorbereidende fase werden vier kernvragen gededistilleerd:

-
1. **Wat maakt het beroep van de leraar uniek?**
 2. **Hoe kunnen we de aantrekkelijkheid van de leer- en werkplek versterken?**
 3. **Hoe kunnen we de professionaliteit van leraren (blijven) versterken?**
 4. **Hoe kunnen we het imago en de maatschappelijke waardering voor het lerarenberoep versterken?**

Het project verliep in een aantal etappes. De kernvraag rond de uniciteit van het leraarschap hebben we beantwoord in het werkjaar 2020-2021 aan de hand van gesprekstafels met tientallen diverse personen binnen en rond het onderwijswerkveld. Uit deze gesprekstafels volgden de bouwstenen van het lerarenberoep. Dit vormde een verder referentiekader in het project. De andere kernvragen pakten we aan via een online ideeënplatform. In werkjaar 2021-2022 diepten we deze uit via gesprekstafels met het lerarenpanel en schoolteams.

De drijvende kracht achter het project was het lerarenpanel. Dit panel – dat bestaat uit leraren – waakte erover dat het project dicht bij de leraar en de leefwereld van de leraar staat. Het dacht na en reflecteerde kritisch over de resultaten van de participatieve trajecten.

1.2 De projectgroep

De projectgroep werkte in opdracht van het Vast Bureau van de Vlor het projectplan uit. Ze volgt het project op als stuurgroep en bewaakt de kwaliteit van het proces. Ze is ook verantwoordelijk voor het opleveren van de resultaten. Op het einde van de rit is het ook de projectgroep die het project evalueert en er lessen uit trekt voor de werking van de Vlor.

Marianne Coopman (COV) – covoorzitter
Veerle Hendrickx (KDG Hogeschool) – covoorzitter

Bruno Sagaert (OVSG)
Frederik Maes (Kat Ond Vla)
Geert Spiessens (GO!)

Goele Cornelissen (COC)
Isabel Rots (COV)
Nancy Libert (ACOD Onderwijs)
Wim Van der Schueren (VSOA Onderwijs)

Kathleen Bodvin (VCOV)

Els Consuegra (Vlir)
Sofie Landuyt (Vlhora)

Hilde Lesage (Departement Onderwijs en Vorming)

Brigitte Vermeersch (VRT)

Katrien Persoons (Vlor) – secretaris
Simon Grymonprez (Vlor) – projectcoördinator

1.3 Het lerarenpanel

In oktober 2020 deed de Vlor via zijn kanalen een oproep aan leraren om zich kandidaat te stellen voor het lerarenpanel van dit project. Uit 144 enthousiaste inzendingen selecteerde de Vlor een

divers panel van leraren: het lerarenpanel bestaat uit leraren van alle onderwijsniveaus en alle onderwijsvormen. De voorzitter van het panel is VRT-journalist Brigitte Vermeersch.

Sarah Bauters (*voorheen* VBS Sint-Janscollege – Gent))

Ann De Craene (VBS Sint-Jozef - Lochristi)

Fattoum Bousba (Het Spoor – Sijsele)

Danielle Verheye (BSGO! 't Kofship – Edegem)

Bonny Goethals (BSGO! Brugge Centrum – Brugge)

Anneleen Arnauts (Sint-Pietersschool Korbeek-Lo)

Koen Van Huele (Het College – Vilvoorde)

Dag De Baere (*voorheen* GO! Koninklijk Atheneum Antwerpen)

Nicolas De Lobel (*voorheen* Secundair Kunstinstituut – Gent)

Griet Mertens (De MET – Leuven)

Leen Van Beeck (Talentenschool – Turnhout)

Harry Schillemans (Spectrumschool – Deurne)

Isabel Van Kerckhove (De Radar – Tienen)

2 Over de gesprekstafel

Als onderdeel van het project organiseerde de Vlor in het voorjaar van 2022 twee gesprekstafels met leden van het lerarenpanel.

2.1 Methodiek

Eerst kwam het lerarenpanel samen om de ideeën op het ideeënplatform verder te verwerken en te analyseren. Uit het verslag van het ideeënplatform destilleerde het panel een lijst met ideeën en voorstellen die ‘prikkelde’, omdat ze wel of helemaal niet bijdragen aan de bouwstenen van het lerarenberoep. Hieruit werd een lijst gemaakt met twaalf stellingen ter bespreking op de gesprekstafel. De focusgroep vond fysiek plaats op de Vlor. In totaal waren vijf personen uit het lerarenpanel aanwezig:

- Een leraar (M) uit het gewoon secundair onderwijs.
- Een leraar (V) uit het gewoon secundair onderwijs.
- Een leraar (V) uit het buitengewoon secundair onderwijs.
- Een leraar (V) en tegelijk zorgjuf uit het basisonderwijs.
- Een leraar (V) uit het basisonderwijs die enkele maanden geleden een directiefunctie opnam.

De focusgroep bestond uit twee delen. Deel één behandelde de vraag: Hoe kunnen we de aantrekkelijkheid van de leer- en werkplek versterken? Hiervoor werden zes stellingen aan de groep voorgelegd:

- Stelling 1: Minder papierwerk is de sleutel tot een aantrekkelijker lerarenberoep. Er is veel papierwerk in onderwijs dat je immers als planlast kan beschouwen. Minder planlast, meer focus op de kerntaak!
- Stelling 2: In het algemeen beschikken leraren nauwelijks over kwaliteitsvol en duurzaam basismateriaal. Daarbij gaat niet alleen om een laptop et cetera, maar ook om degelijke lokalen, een duurzaam en aangenaam schoolgebouw. Wie het lerarenberoep aantrekkelijker wil maken, moet letterlijk de ‘werkplek’ van de leraar verbeteren.
- Stelling 3: Assistent-leraren zullen vroeg of laat nodig zijn in onderwijs. Ze zorgen voor de noodzakelijke ondersteuning in de klas.
- Stelling 4: Het takenpakket van leraren moet dringend afgebakend worden. Nu werken heel wat leraren zich te pletter zonder dat voor team, directie of buitenwereld duidelijk is hoe hard er wordt gewerkt en? wat leraren allemaal doen.
- Stelling 5: Geef startende leraren minder lesuren. Starters hebben het al moeilijk: ze moeten zich vanuit hun lerarenopleiding aanpassen aan de klasrealiteit. Geef ze dus minder lesuren en steek meer tijd in begeleiding van die jonge krachten.

- Stelling 6: Zonder landingsbaan is tot 67 werken onmogelijk. Voorzie daarom diverse landingsbanen voor leraren die daar vragende partij voor zijn, bijvoorbeeld in de vorm van begeleiding van jonge leraren.

Deel twee behandelde de vraag: Hoe kunnen we het imago en de maatschappelijke waardering voor het lerarenberoep versterken?

- Stelling 1: Alles begint in de lerarenopleiding. Die moet worden zwaarder worden en meer to the point. Strengere eisen aan basiskennis zijn belangrijk. Zorg ervoor dat mensen die afstuderen met een diploma tot leraar indruk maken. De selectie van leraren moet 'strenger' gebeuren. De lat moet hoger! Nu leeft het idee dat iedereen leraar kan worden.
- Stelling 2: Valideer gemotiveerde en ervaren leraren meer! Laat hen samenwerken met scholen en lerarenopleidingen, speel hen meer uit in de publieke opinie. Positieve projecten in onderwijs worden vandaag weinig gevalideerd.
- Stelling 3: Onderwijs is te gepolariseerd. Als er over onderwijs wordt gesproken is het altijd negatief. Iedereen moet uit de loopgraven. Het vijandmodel primeert vandaag. Dit slurpt enorm veel energie op van leraren.
- Stelling 4: De leraar moet meer vrijheid krijgen. Het plezier van lesgeven wordt de kop ingedrukt door eindtermen die vaak niet te realiseren zijn. Geef de leraar meer ademruimte!
- Stelling 5: Leraren willen inclusief onderwijs misschien wel realiseren, maar ze zijn daar niet toe in staat. Breid dus de zorghulp uit! De situatie is voor leraren nu niet haalbaar.
- Stelling 6: De juridisering van het onderwijs is een van de grootste problemen vandaag de dag. Ouders wantrouwen de professionaliteit van de leraar. Vanuit het gebrek aan waardering komt juridisering voort. Dit moet een halt worden toegeroepen.

De leraren waren telkens vrij om de stellingen (niet of wel) te behandelen. Na de gesprekstafel vond een digitaal vervolg plaats. Op basis van het verslag werd bij elke stelling even stilgestaan om de link te leggen met de bouwstenen van het lerarenberoep.

2.2 Over het verslag

Het verslag van de focusgroep is semi-exhaustief: passages die niet relevant of onduidelijk waren werden niet opgenomen in het verslag. Het verslag is dus een semi-ruwe weergave van het gesprek.

3 Verslag van de gesprekstafel

3.1 Stelling 1

Geef startende leraren minder lesuren. Starters hebben het al moeilijk: ze moeten zich vanuit hun lerarenopleiding aanpassen aan de klasrealiteit. Geef ze dus minder lesuren en steek meer tijd in begeleiding van die jonge krachten.

- Als ik zie: minder lesuren, dan denk ik toch: dat is alleen maar voor het middelbaar. Als je knipt in de lagere school moet je een klas vrij roosteren. Wie gaat dat doen? Ik zie meer tijd in begeleiding. Je hebt overal mensen voor nodig. Als ik dat lees dan weet ik niet of dat voor elk onderwijsniveau even haalbaar is.

Moderator: Jullie zien het eerder in secundair onderwijs dan in het basisonderwijs.

- Zijn in basisonderwijs startende leraren vragende partij voor minder lesuren? Velen zijn blij met een voltijdse opdracht en klas. Dat is een beetje een droom. Ondanks het feit dat ze na een paar maanden zullen verdrinken. Ik denk dat er weinig zullen blij zijn met vier vijfde. Ik denk dat oplossing eerder is: klas naast ervaren parallelcollega. Dat ze bijvoorbeeld niet alleen het vierde leerjaar doen. Maar dat ze gezet worden naast iemand waar ze op kunnen terugvallen. Dat is beter dan ze een dag minder in de klas te zetten.
- Structureel inplannen van begeleiding is belangrijk. De collega van aanvangsbegeleiding doet gesprek bij ons vaak buiten de uren. (...) Er worden veel inspanningen gedaan vanuit beleid om aanvangsbegeleiding te organiseren en daar uren voor te geven. Je hebt natuurlijk ook volk nodig die uren voor de klas zal staan ... teveel versnippering is ook niet goed. Het versnipperd pakket moeten doen is ook niet altijd uitdagend voor iedereen. Dat is niet gemakkelijk.
- Startende leraren minder lesuren geven, dat moet afhankelijk zijn van de startende leraar en context van de school. Wanneer definiëren we iemand ook als startende leraar? Is dat iemand die lerarenopleiding volgt, stages doet en stageverslagen maakt ..? Die mensen zouden beter een half jaar of jaar meelopen met een leraar als assistent, dan zitten we bij stelling drie. Je maakt het veel tastbaarder voor de stagiair eerder dan gewoon de les laten geven. De meeste stagiairs hun mond valt open als ze een klassenraad meemaken op het einde van het jaar. Zo zaken is wat ik zie bij startende leraren. Die aanvangsbegeleiding is er wel, maar scholen moeten daar echt in groeien. Er moet meer omkadering komen.
- Als ik het las dacht ik inderdaad meteen: startende leraren kan heel eng opgevat worden. Ik kan me voorstellen dat een leraar die al een paar jaar een vak geeft en plots een ander vak geeft, dat ook voor die leraar een nood is: verdiepen in het nieuwe vak, up to date houden van de inhoud. Op maat werken is dus belangrijk. Vooral in de lerarenopleiding zijn meer kansen om die overgang te gaan vormgeven. Ik geloof ook sterk in een mentor die de startende leraar op weg helpt. Maak ruimte voor zo een soort duo's of ruimer. Geef hen letterlijk ruimte en tijd om daarmee aan de slag te gaan.

Moderator: Dus ik hoor: een mentor en structureel inbouwen. Dat het niet tussen de soep en de patatten moet. De mentor moet ook tijd hebben.

- Ook samen lesgeven hoort daarbij.
- Dat is belangrijk! Professionalisering heeft het meeste effect als het van collega's komt. Observeren is belangrijk. Startende leraren hebben vaak moeite met klasmanagement. Maar als ze zien hoe een klas zich kan gedragen bij een ervaren leraren, dan hebben ze ook andere verwachtingen van die klas. Bij jullie in de lagere school, wat is de kans dat die een voltijdse opdracht hebben?
- Een paar jaar geleden was dat heel versnipperd. Nu als je wilt werken in Brussel of Antwerpen dan heb je de voltijdse job gewoon uit te plukken. Dat is ook een probleem. De scholen met schijnbaar moeilijker publiek lopen leeg. Er zijn ook jobs gecreëerd door al die zorgmaatregelen die heel positief zijn. Daardoor zijn er in de plattelandsscholen meer jobs voorhanden. Daardoor lopen de steden leeg.
- Als ik kijk naar secundaire context: de uren worden verdeeld en van het restje dat overblijft maken we een vacature. Het is onmogelijk als leraar om dat kwalitatief te doen. Laten we voorwaarden creëren: het moet haalbaar zijn. Of naast een collega staan die je kan helpen, bijvoorbeeld omdat hij of zij materiaal heeft liggen.
- PAV (Project Algemene Vakken) is een voorbeeld: dat gaat vaak naar startende leraren die daar niet klaar voor zijn. Maatwerk is nodig. Zet ook de nieuwe leraren niet voor de moeilijke klassen ... Dus scholen moeten vacatures maken voor nieuwe leraren waar echte groeikansen in zitten.
- Het idee van voltijds betaald worden maar niet voltijds lesgeven: dan weet je ook dat er verwachting is om binnen de uren gecoacht en begeleid te worden. Startende leraren minder lessen geven zonder ze voltijds te betalen gaat natuurlijk niet. Ik moest denken aan lerarenopleiding. In de juridische wereld en medische wereld heb je toch ook nog stage van één of meerdere jaren? Een huisarts in opleiding doet ook nog stage en wordt betaald. Misschien is dat een nuttige tussenstap. Je blijft in een traject waar je kan groeien en kan proeven van hoe het gaat in de praktijk. Zo geef je ook aan mensen binnen directie iets meer tijd om iemand te leren kennen. Nu moet je in één jaar bepalen of iemand past binnen je team of niet. Dat is echt heel, heel snel. Dat is door de nieuwe regelgeving.

Moderator: Dat oefenjaar: is dat nadat ze afgestudeerd zijn? Of tijdens opleiding?

- Ik weet het niet goed. Als ik de stagiairs bij ons zie .. Ik vraag me af wat ze meegeven bij de opleiding. Als die om half vier samen met de leerlingen klaar staan om naar huis te gaan, dan vraag ik me af in welke mate er vanuit de opleiding gestimuleerd wordt om om half vier toch nog in de klas te blijven en op zijn minst aan de mentor te vragen: kan ik nog iets voor jou doen? Al is het iets klaarzetten voor de volgende dag. Maar die houding wordt niet meegeven.
- Er komt véél niet aan bod in de lerarenopleiding. Alles wat betreft oudercommunicatie, rapportage, leerlingenvolgsystemen, Smartschool. Dat komt volgens mij niet aan bod. Als je op 1 september start dan snap ik dat je het niet meer ziet zitten na een maand. Bij ons was

het de tweede week van september infoavond, ouders mochten dan komen. Voor de startende leraren was dat een hel. Die moesten plots 25 ouders te woord staan en kregen massa's vragen van ouders, terwijl die nog maar goed twee weken wisten dat ze daar mochten starten. Ik heb dus altijd gezegd: ik sta naast u als er lastige vragen zijn. Ze zouden dat gewoon ook eens moeten meemaken als stagiair. Want ik snap: dat is superspannend hé! De eerste keer dat ik dat moest doen dacht ik: wat we gaan doen in mei of juni? Ik ben blij dat ik de herfstvakantie haal! Maar er is nog meer, hé... Oudergesprekken doen als iets niet goed gaat. Hoe doe je dat? Wat is er allemaal mogelijk? Daar hebben die startende leraren geen idee van! Die oudergesprekken zijn dan dikwijls heel onprofessioneel natuurlijk.

Het juiste motief, maar niet de juiste oplossing. Starters verdienen meer begeleiding en zorg, menen de leraren, maar ze zien minder lesuren voor starters niet als de meest ideale oplossing. Wat wel een alternatief kan zijn, is een 'mentorjaar' of 'meeloopjaar' voor studenten in een extra jaar van de lerarenopleiding. Dit versterkt de bouwsteen deskundigheid, door startende leraren te laten starten met grotere deskundigheid. Net afgestudeerde studenten zijn volgens leraren te weinig geconfronteerd met de klaspraktijk. Er zijn te veel aspecten van het beroep waar ze nog onvoldoende mee vertrouwd zijn. Een mentorjaar moet ook zorgen voor verbinding met het team en collega's, omdat het inloopjaar of mentorjaar het team ondersteunt maar het team ook de startende leraar ondersteunt.

Daarbij moet natuurlijk wel gekeken worden naar de vraag: wie is nu de starter? Er is aandacht nodig voor zij-instromers, een leraar die een nieuw vak of domein geeft, of een leraar die van een andere school komt ... Gedifferentieerde begeleiding is daarbij noodzakelijk

3.2 Stelling 2

Assistent-leraren zullen vroeg of laat nodig zijn in onderwijs. Ze zorgen voor de noodzakelijke ondersteuning in de klas.

Moderator: Ik hoor meelooptrajecten, mentoren, begeleiding, structureel. Er was een uitstapje gemaakt naar assistent-leraren. Draagt dat bij tot de aantrekkelijkheid van de leer- en werkplek?

- Het hangt af van de invulling. In de kleuterschool heb je kinderverzorgsters. Is dat in het lager en secundair onderwijs ook eerder dat? Of gaat dat over het verbeteren van toetsen ... Dat is moeilijk en een valkuil. Moeten die mensen dan evaluaties doen? Dat vind ik geen goed idee. Of toezicht? De meer praktische zaken? Van mijn mag zo een onderwijsassistent een volwaardig persoon zijn naast de klastitularis.
- In het Verenigd Koninkrijk werken ze met assistent-leraren. Die volgen een andere opleiding dan de leraren. Die nemen bijvoorbeeld een groep leerlingen apart om samen te werken of te begeleiden. Mijn vriendin heeft daar lesgegeven. Maar die zei: elk jaar krijg je

iemand nieuw. Er was veel verloop. Soms had ze meer werk met het begeleiden van die assistent dan dat die assistent haar hielp. Als het dat is, dan is het niet nodig natuurlijk. Een co-teacher is handig, maar daarvoor heb je geen assistent nodig. Dan moeten we ons onderwijs anders inrichten. Als je nu vraagt, waarom heb je een assistent nodig? Dan zegt men: verbeterwerk en administratie. Maar een computer kan dat toch ook? Dan denk ik: veel evaluaties zou je digitaal kunnen afnemen zodat ze automatisch worden verbeterd. Is een assistent nodig? Ik denk het niet.

- Ik moet ook wel echt denken: welk profiel moet zo iemand hebben dat het voor en de assistent en leraren aangenaam en een meerwaarde is? Uiteindelijk is het doel: meer ruimte creëren voor de kerntaak van de leraar. Ik weet het niet goed of dit zou helpen.
- Als je dat vierde jaar zou hebben in de opleiding zou zo iemand kunnen je co-teacher of assistent-leraar zijn. Dus eerst een jaar meelopen en dan word je volwaardige leraar. In de lagere school lopen mijn collega's aan tegen de middagtoezichten. Zo heb je nooit tijd om eens een overleg in te plannen. Als we van het middagtoezicht af zijn kunnen we in de eerste plaats onze boterham deftig opeten. En dan hebben we nog tijd voor overleg.
- Dan is dat niet noodzakelijk een assistent maar een echte toezichter?
- Ja, maar dat is een versnipperde job dus heel moeilijk aan te trekken. We hebben dat ook met onderhoudspersoneel geprobeerd maar dat liep niet goed.
- En gewoon uren voor toezicht? Ik bedoel: in welke job heb je nu geen tijd om gewoon je boterhammetjes op te eten 's middags?
- Ik heb het laatste jaar heel veel gehad: beginnen om twintig voor acht en dan om half een heel vlug een boterham in mijn mond proppen en vlug naar het toilet.
- Als ik denk: wat zou ik een assistent laten doen in mijn klas? Ik geef les in vijfde en zes bso en tso. Maar ik kan aan niets denken dat ik zou willen afgeven. Het is mijn job en mijn taak hé. Met bijspronguren is er wel co-teaching mogelijk geweest dit jaar in derde en vierde jaar. Dat helpt en is super. Maar het gaat wel om volwaardige leraren natuurlijk.
- In bepaalde scenario's is een assistent leraar helemaal geen leraar meer natuurlijk ..
- Loslaten is inderdaad belangrijk. Ik had een collega die zei: ik ben wat aarzelend over co-teachen. Maar eens ze erin ging staan zei ze: het loopt wel en het geeft ruimte. Loslaten of leren loslaten is dus ook belangrijk. Het eerste jaar dat ik les gaf stond ik in verschillende leerjaren zodat andere leraren eens lesvrij waren voor overleg. Dat was ideaal als startende leraar want je leert heel de school kennen. Er zijn echt wel lessen die je kunt uitbesteden. Het moet echt wel iemand zijn die dat ziet zitten ook natuurlijk. Heel wat leraren dromen van een 'eigen klas'. Misschien moet de opleiding dat wat minder sturen en daar een andere mindset creëren. En duidelijk maken: je gaat misschien van alles doen in het takenpakket.

De leraren zijn geen grote voorstander van klas-assistenten. Er zijn verschillende bezorgdheden, zoals onduidelijkheid over de positie van en de verhouding tot de leraar of klastitularis, bijvoorbeeld naar ouders toe. Maar leraren vragen zich ook af welke profielen zouden kiezen voor een leraar-assistent statuut. Bovendien zijn er vragen over de begeleiding die de assistent nodig heeft van de leraar.

Waar de leraren wel voor te vinden zijn, is co-teaching of met twee/meerdere leraren voor de klas staan, maar dan met 'volwaardige' leraren en geen assistenten. Die co-teachers zouden eventueel ook leerlingen kunnen zijn in het mentorjaar, zoals bij de vorige stelling is besproken. Door met twee voor de klas te staan kun je in verbinding met het team samen school maken. Er is en blijft wel een spanning met autonomie. Je kunt te veel aan de autonomie raken, maar het kan evengoed autonomie versterken. Met twee in de klas leer je ook veel over jezelf: waar liggen mijn sterktes en passies? Op welke manier kan ik mijn betrokkenheid op de wereld delen? En dus ook een verbinding met de bouwsteen engagement.

3.3 Stelling 3

Het takenpakket van leraren moet dringend afgebakend worden. Nu werken heel wat leraren zich te pletter zonder dat voor team, directie of buitenwereld duidelijk is hoe hard er wordt gewerkt en wat leraren allemaal doen.

Moderator: toezichten is duidelijk: daar moeten we vanaf. Stelling vier: dat takenpakket moet afgebakend worden. Zijn jullie het eigenlijk eens met die stelling?

- Niet alleen het takenpakket. Een collega zei tegen mij: Moest ik weten dat ik van acht tot vijf alle dagen op school moet zijn, dan zou dat enorm helpen om los te laten als ik thuis ben. En dan ben je met het hele team op school. Werken op school, loslaten thuis. Ze komt wel uit de privé, dat is misschien belangrijk. Ze wil nu minder gaan werken. Mensen met passie zijn gedwongen om minder te gaan werken om meer op adem te komen. Maar die gaat gewoon werken voor school hé, als ze thuis is.
- Het is natuurlijk niet evident om die taken af te bakenen en daar tijd op te plakken. Maar de dialoog daarover is belangrijk.
- Het heeft voor- en nadelen. Wij zijn dit systeem zo gewoon dat we die flexibiliteit wel enorm kunnen waarderen. Thuis zijn als de kinderen thuis zijn. Maar dat wil ook zeggen: vanaf acht uur 's avonds opnieuw werken. Ik merk op school dat het debat daarover steeds groter wordt. Het is moeilijk er een lijn in te trekken. Maar velen zijn vragende partij voor meer duidelijkheid. Die babbel is zeer waardevol. Het is oké om op een bepaald moment te stoppen met werken, maar voor veel mensen is dat blijkbaar moeilijk.
- Een duidelijk kader is belangrijk: bijvoorbeeld je beantwoordt geen mails in het weekend. Er is een kader nodig waarbinnen leraren autonomie behouden om wél na vijf uur te

werken of in het weekend te werken. Maar er mag ook geen druk zijn om je mail in het weekend te checken of 's avonds op mails antwoorden. Heel moeilijk dus.

- Je kunt die afspraken zeker schoolintern maken. We moeten dat niet altijd bovenop regelen.
- Voor mij is de afweging: takenpakket afbakenen zou ik niet doen. Maar kader en voorwaarden wel. Iets dat ik wil uitdragen als leraar is: iedere leraar doet iets anders, heeft een andere impact. Die doos het 'beroep leraar' is gigantisch groot en dat wil ik behouden. En als je afbakt gaat het wringen en beperken. Een kader is dus belangrijk, maar het mag niet beperken. Je moet daarom een school kunnen vinden die bij jou verwachtingen of stijl werkt.

Taken moeten vooral goed afgesproken worden, vinden de leraren, niet noodzakelijk afgebakend worden. Er moet vooral duidelijk over worden gecommuniceerd. Het gesprek moet daarover regelmatig gevoerd worden. Wat wordt verwacht? Wat kies je zelf om er bij te nemen? Die oefening maken draagt bij aan de bouwsteen autonomie.

Het is en blijft belangrijk om over het takenpakket van leraren en schoolteams goed te communiceren naar ouders, bijvoorbeeld op de ouderraad of sociale media. Dit zorgt voor een betere verbinding met ouders. Het komt altijd neer op gesprek en dialoog.

3.4 Stelling 4

*Minder papierwerk is de sleutel tot een aantrekkelijker lerarenberoep. Er is veel papierwerk in onderwijs dat je immers als planlast kan beschouwen.
Minder planlast, meer focus op de kerntaak!*

- Ik vraag mij altijd af: leraren die klagen over administratie? Wat is dat dan? Is toetsen verbeteren planlast of niet?
- Dat is ook heel persoonlijk. Wat sommige mensen planlast noemen of overbodig papierwerk is niet overbodig vanuit een andere bril. Ik ben zorgleraar. Ik weet dat er collega's het invullen van het leerlingenvolgsysteem, Smartschool en het bijhouden van de leerlingengegevens van bijvoorbeeld oudercontact en kort verslag planlast vinden. Zij vinden dat verschrikkelijk. Dan moet ik aan hun mouw trekken. Zij vinden dat planlast. Maar als je dat niet in orde brengt hebben wij als zorgleraar een probleem, ook voor de school kan dat een probleem zijn. In mijn ogen is dat dus geen planlast, hoewel velen het wel vinden.
- Naar aanleiding van laatste doorlichting noteer ik bij elke vraag het leerplandoel wat ik aan het toetsen ben. Dat vind ik wel planlast, ja. Wat voor mij planlast is: alles wat we moeten doen als leraar omdat het systeem ons niet vertrouwt.
- Inderdaad, om te bewijzen dat je je werk goed doet!

- Als wij leerlingen remediëringsoefeningen geven moeten we dat bijhouden om eventueel op het einde van het jaar aan de ouders te bewijzen wat we gedaan hebben. Dat vind ik planlast.
- In het begin van het jaar moet je een leervorderingsplan maken. Daarin staat wat je moet doen. Op het einde van het jaar moet je dat aanpassen. En ik vraag dan aan directie: waarom moeten we dat doen in september? Het verandert toch tijdens het jaar? Directie zegt: voor de inspectie. Tjah. Ik doe het op het einde van het jaar dus. Nu weet ik dat dat van de inspectie niet moet. Ik denk: we doen heel veel dubbelwerk. De planlast is er niet door de job an sich maar door de complexiteit die in we in scholen hebben gecreëerd. Wat doen scholen: ze implementeren en dan zijn er zoveel dingen aan de gang en leraren hebben geen overzicht. Er moet eigenlijk om de zoveel tijd gereflecteerd worden: wat is nog nodig? Wat moeten we echt nog blijven doen?
- Is het nodig om te kunnen bewijzen aan ouders welke remediëringsoefeningen zijn meegegeven?
- Nee, het is belangrijk dat er een klassenraad geweest is waar die beslissing is genomen en dat moet op papier staan. Maar toch niet dat je dat apart nog eens gaat verantwoorden. Ik vind dat niet nodig. Het gaat over autonomie en deskundigheid. Waarom moeten wij dat bijhouden op het leerlingvolgsysteem? Omdat ouders ons niet vertrouwen.
- Dat kwam op het ideeënplatform ook veel naar voren: het gebrek aan vertrouwen.
- Ik vraag mij altijd af: ik hoor daar altijd over spreken, planlast moet weg, kerntaken. Wat is dat concreet dan die planlast? Ik hoor dat dat verschilt per persoon. Maar vooral een gevoel van dubbel werk doordat men niet vertrouwt.
- Afhankelijk van je rol binnen een school verandert je perceptie van planlast. Ik denk niet vaak: de leerlingenbegeleiding heeft dit nodig. Zeker de eerste jaren weet je dat niet. Er is ook nog het feit dat leraren, doordat ze zo moeten verantwoorden, dingen achterhouden. En dan op de klassenraad komt dat naar boven: dat is bij jou ook zo? Moh! Waarom staat niet in het leerlingvolgsysteem?
- Een kader is dan ook belangrijk in school: waarom doen we dat? In principe zou dat voor iedere leraar toch duidelijk moeten zijn? Bijvoorbeeld het zorgbeleid: dat willen we doen, daar zetten we op in en daarom is het belangrijk. Mag de essentie er inzitten? Welke regels volgen we? Dat moet er zijn - en gedragen ook.

Moderator: Zouden jullie het een goed idee vinden als jullie die oefening met de school eens doen? Wat is planlast en wat niet?

- Wij gaan jaarlijks in dialoog met artsen en psychologen en met ons lerarenteam: wat hebben we eigenlijk nog nodig om verder te kunnen werken? Wij werken dus elk jaar ons leerlingvolgsysteem bij. Zodat het voor iedereen functioneler aanvoelt. Sommige verslagen schrijven we bijvoorbeeld niet meer in volzinnen. Dat hebben we beslist. Het is sowieso een goede oefening als school omdat te doen. Er zijn sowieso dingen die naar boven zullen komen: vanwaar komt dit nu? Terwijl andere zaken functioneel zullen blijven.
- De planlast is inderdaad heel persoonlijk. Ik heb collega's die boeken kunnen schrijven over kinderen en die kunnen dat vrij vlot. Dat voelt voor hen niet als planlast. Andere

collega's doen daar veel langer over en verliezen zich daar een stuk in. Dat is dus zeer persoonsgebonden. Een verslag over een kind of een commentaar op een rapport ... Bij sommigen rolt dat in een uur er uit voor een hele klas, anderen doen er vier uur over. Die waarom, waarom doen we dingen zoals we ze doen? Dat is zeker waardevol om die vraag regelmatig te stellen binnen het team. Daarnaast zien we ouders ook veel te veel als vijanden, niet als bondgenoten. Dat is soms ambetant dat ze het allemaal willen weten en vragen stellen. Maar ze willen meegepakt worden in een verhaal. Daarom is het belangrijk om die ouders mee te nemen. Daarnaast kan er veel meer efficiënter, we maken het onszelf zeker soms ook moeilijk.

- We vergeten als leraren dat wij voorwaarden mogen stellen. Dat wij ook mogen beslissen: dit is hoe wij dingen doen. Je vergéét dat als leraar. Maar als ik iets niet doe: wat gaat er gebeuren? Er is toch een lerarentekort? Iets meer die attitude is nodig in onderwijs.
- Is het bijhouden van leerplannen planlast?
- Het hangt er vanaf. Op het einde van het jaar moet je tegen de leraar die de klas overneemt wel meegeven wat je gezien hebt. Dat is belangrijk. Maar moet ik dat dan op veel andere plaatsen in een Excel of een systeem bijhouden? Dat is planlast.
- Er moet natuurlijk leerplangericht gewerkt worden. Het feit dat ik leerplandoelen bij de vragen op mijn toetsen noteer, is een instructie van de directie.
- De babbel met collega's over de inhoud is natuurlijk belangrijk. In de lagere school moet je over het hele pakket van alle leergebieden dat afchecken. Het is belangrijk om er dan wel bij stil te staan en de blinde vlekken in kaart te brengen. Maar de babbel is belangrijk, het vinken om te vinken heeft geen zin.

Niemand is tegen minder planlast, stellen de leraren vast. Maar het is wel een beetje een leeg buzzword, omdat de definitie van planlast verschilt van persoon tot persoon. In die zin is er een duidelijke link met de bouwsteen autonomie.

Planlast wordt geassocieerd met gebrek aan vertrouwen en draagt dus bij aan een onderminning van (het gevoel van) deskundigheid. Planlast wordt ook op een negatieve manier met verbinding geassocieerd, omdat er bijvoorbeeld onvoldoende connectie en wederzijds begrip is tussen schoolteam en ouders. Uiteindelijk komt hier ook neer op dialoog.

- Mag ik een stelling toevoegen? De representatie van het korps en de huidige populatie en gebrek aan diversiteit vind ik zeer storend. Dat zie je hier ook in het panel. Minder dan vijf procent heeft een migratieachtergrond. Minder dan twee procent heeft een migratieachtergrond van buiten de buurlanden. Maar kijk naar Brussel en Antwerpen. We zijn totaal geen weerspiegeling van de maatschappij. Ik heb nul connectie met die leerlingen.
- In de media moeten we dus ook mensen met andere profielen uitspelen. Wij zijn de zoveelste blanke leraar waar ze weinig voeling mee hebben. Mijn eerste les bso in een

diverse klas: goed voorbereid. Thema: respect. Wat bleek: al van bij de aanvang hadden we totaal ander uitgangspunt over respect.

- Als onderwijs zijn we veel te weinig met PR (public relations) bezig. Als collega's hebben we daar dus zelf een aandeel. We moeten geen Amerikanen worden die vol zijn van zichzelf. Maar misschien moeten we als school wel stilstaan hoe we naar buiten willen treden en welk beeld we aan omgeving willen zien. PR heb je wel sterk in de privé. Dat missen wij gewoon. Ik moet in mijn Google Docs een affiche vragen omdat ik niet beter weet. Dat is echt beschamend. Dat kom je in de privé niet tegen. We zouden daar dus tools over moeten krijgen. Het vijandmodel? We moeten veel meer vanuit betrokkenheid en partnerschap. Ook wijzelf hé! Als je in gesprek gaat en dingen kan duiden, kan dat beeld ook vanuit buitenuit veranderen.
- Krijg je dan meer diverse leraren?
- Je moet ook de juiste personen op de juiste plaats hebben. Leerlingen hebben natuurlijk ook een rolmodel nodig. Het mag ook geen valkuil worden, je moet nog naar kwaliteit kijken. Dat is niet gemakkelijk. Ik ben absoluut voor een divers lerarenkorps. Maar ze moeten zich wel aandienen.
- Iedereen kiest altijd voor de beste kandidaat he. Kijk naar de influencers campagne die niet zo een succes was: hoeveel mensen met een migratieachtergrond waren daar?

3.5 Stelling 5

*Valideer gemotiveerde en ervaren leraren meer! Laat hen samenwerken met scholen en lerarenopleidingen, speel hen meer uit in de publieke opinie.
Positieve projecten in onderwijs worden vandaag weinig gevalideerd.*

Moderator: Jullie zeggen: we moeten ook ambassadeur zijn. Hoe kunnen we enthousiaste leraren meer waarderen?

- Dat is een goeie vraag. De vraag is: hoe? Hoe plaats je een leraar van je team in de aandacht of zorg je dat ze de erkenning krijgen die ze verdienen? Dat is dan intern. Dat zegt nog niets over maatschappelijke imago.
- Intern is mogelijk. Interesse tonen bijvoorbeeld. Het zijn kleine zaken. Gewoon zeggen: ik heb u dat zien doen en vond dat heel tof. Kleine informele momenten waar je toch pluimen geeft. Daarnaast de functioneringsgesprekken. Ik vind niet dat ze die moeten organiseren alleen als het nodig is. Dat vind ik echt niet fijn. Collega's vinden het fijn om te horen waar ze goed in zijn. Ik blijf er bij dat er een rol is voor onszelf. Maar ook als directeur moet je stoefen. Over de leraren én de ouders.
- Het is een wisselwerking. Als ik op café ga met mensen vertel ik altijd negatieve straffe verhalen. Moet je nu eens wat weten?! Dat is niet de ideale manier om het beroep in een positief daglicht te stellen. Er is niemand die zegt: dit is een fantastische project van die klas, laten we dat communiceren. In kleinere scholen gaat dat misschien. In mijn school gebeurt dat niet. Gebeurt dat bij jullie?

- Wij weten totaal niet waar andere klassen mee bezig zijn. We proberen dat een klein beetje op sociale media te doen. Daar stel ik mij wel de vraag: wie bereik je daar mee? Is de impact daarvan groot?
- Over het bereik van sociale media: onze directeur heeft daar vandaag nog eens grafiekje doorgestuurd. Als het gekoppeld is aan iets wat in de pers verschijnt, zoals de Strafstet School, dan piekt het bereik.
- Ik wilde nog inpikken. In veel scholen worden die individuele projecten die je met een groep doet te weinig in de verf gezet. Uit schrik: wat gaat de rest vinden? Gaat dat afgunsten te weeg brengen? Ik ervaar heel erg: steek je kop maar niet te veel boven het maaiveld uit. Dat is echt een probleem in onderwijs. Aan wat ligt dat? Ik heb nog in de privé gewerkt. Dat wordt daar gewaardeerd: positieve dingen worden in de verf gezet. Nu heb ik het gevoel: laat je niet te veel horen.
- In de ouderraad heb ik de opmerking gekregen: jullie zijn zo goed bezig maar je toont dat niet! Pak daar mee uit!
- Ik heb bij Teach for Belgium het idee gehad dat bedrijven een dag per jaar een werknemer vrij geven om te gaan observeren in de klas. Ik heb de indruk dat men niet meer weet wat de job van leraar is en welke uitdagingen er nu zijn. Dus mensen uit de privé die het onderwijs al lang niet meer kennen laten kennismaken met onderwijs: dit is wat er allemaal gebeurt. Het is toch wel zot, leraar zijn. Dat moet tastbaar zijn voor mensen die niet in onderwijs staan. Dat is validatie.
- Er zou moeten een tijdschrift zijn over het beroep van leraar in de krantenwinkel.

Het beroep maatschappelijk meer valideren, daar zijn de leraren niet tegen. Dit zou bijdragen aan de bouwstenen verbinding en engagement. De grote vraag is: hoe?

Mensen letterlijk laten proeven van onderwijs door eens een dag mee te draaien kan een optie zijn ... Maar krijg je daardoor meer voeling met onderwijs? Misschien kan het meer structureel: door meer dan nu het geval is werknemers samen met scholen of klassen projecten te laten opzetten. Hier komt ook opnieuw naar voren: maatschappelijke waardering verhogen kan ook door de ramen en deuren van de school open te zetten voor ouders.

3.6 Stelling 6

Alles begint in de lerarenopleiding. Die moet zwaarder worden en meer to the point. Strengere eisen aan basiskennis zijn belangrijk. Zorg ervoor dat mensen die afstuderen met een diploma tot leraar indruk maken. De selectie van leraren moet 'strenger' gebeuren. De lat moet hoger! Nu leeft het idee dat iedereen leraar kan worden.

Moderator: De lerarenopleiding dan. Jullie geven sterk aan: daar is nog werk aan de winkel. Strengere eisen aan basiskennis. Zijn jullie het daar mee eens?

- Basiskennis wel. Maar de opleiding zwaarder? Misschien een accentverschuiving. Er worden op dingen ingezet waar je weinig mee bent in de praktijk. En ik mis basiskennis. Dat heeft zeker te maken met de rekrutering uit bso en tso, niet meer uit aso.
- Ik heb het moeilijk met dat excuus. Als ik een klas heb, daar zitten ook OKAN-ers tussen, het is mijn taak als leraar om hen op hetzelfde niveau te laten afstuderen. Ik gebruik niet als excuus: dat zijn ex-OKAN'er dus die kunnen dat niet halen of dit en dat. Dat komt zelf niet in mij op. Het excuus: wij moeten met tso en bso- leerlingen werken in plaats van aso leerlingen. Dan moet jij iets doen aan je programma om de lat even hoog te houden, denk ik dan.
- Ik heb een aantal collega's die van de studiebanken kwamen die geen Frans mochten geven. Dan neem je iemand aan maar die kunnen gewoon geen Frans geven. In het lager onderwijs he. Die waren gebuisd voor Frans. En dat is echt basis Frans hé. Basis basis. Die hadden een clausulering: die mochten eventueel in derde graad staan maar mogen geen Frans geven. Dat zorgt voor heel wat organisatorische problemen. We hebben ooit iemand gehad die een clausulering had voor wiskunde in de derde graad. Als je geen wiskunde kunt geven in het vijfde en zesde, dan ben je ook geen goeie leraar in het derde of vierde.
- Zouden we dan niet moeten gaan voor bachelor onderbouw en bovenbouw? Dat splitsen?
- We moeten er echt alles aan doen om alle leerlingen die de bachelor volgen? een volwaardige leraar te laten worden, desnoods via een natraject bij het volwassenonderwijs, bijvoorbeeld bij Frans.
- Teveel mensen die leraar worden die zitten nog met mindset: ik ga dat hier eens uitleggen want dat vind ik leuk. Maar een moeilijke situatie bespreken, omgaan met leerlingen die elkaar pesten ... Dat hoort er ook bij en dat moeten studenten die willen beginnen aan de lerarenopleiding ook weten. Mensen die daar niet klaar voor zijn moeten misschien een voorbereidend traject volgen. Want ik vind dat we nu niet zoveel verwachten in de lerarenopleiding.
- Ik heb al gemerkt dat er studenten zijn die keigoed kunnen studeren maar voor de klas niets waard zijn. Dat meet je niet via een ingangsexamen. Een leraar die bij ons binnenkomt moet met goesting voor de klas staan. Er zijn stagiairs bij ons die totaal onderuitgezakt met de gsm in de klas lesobservaties zitten. We zeggen dan: dat kan eigenlijk niet. En die doen door. Die zouden moeten stoppen. Dan is het toch de opleiding die verzachtend werkt? 'We moeten ze kansen geven'. Maar er is toch een basisingesteldheid en attitudes die we moeten behouden? Dat meet je niet met een

ingangsexamen, of met een examen tout court. Voor je vakken een tien halen en voor je stage een achttien zegt veel meer voor mij.

- Ik ben voorstander van een lat die ligt waar ze moet liggen om kwaliteitsvolle leraren af te leveren. Er is een stuk basiskennis, een stuk motivatie. Je moet er ook die uithalen die omwille van een foute reden in de opleiding starten. We zijn voor veel zaken niet opgeleid. Ik heb recent een navorming gehad over vergadertechnieken. Wij vergaderen zeer veel maar zijn daar totaal niet klaar voor zijn. Hoe kan het dat we in de lerarenopleiding niet leren hoe je moeilijke gesprekken met leerlingen of leraren moet voeren?
- Moest de opleiding een jaar langer zijn ... Of een meeloopjaar. Dat zou fantastisch zijn.
- Een toegangsexamen, zou dat zorgen voor meer of minder leraren?
- Ik denk meer. Omdat het een sterker imago heeft.
- De ervaring van het lesgeven maakt ook wie je bent als leraar. Daarom vind ik dat echt moeilijk omdat op achttien al te kanaliseren. Er moet misschien wel een voorwaarde zijn rond basiskennis, attitudes of profiel, maar je kunt ook niet alles voorspellen en betonnen.

De lerarenopleiding blijft beroeren. Waarom? Omdat ze raakt aan alle bouwstenen van het beroep, zeggen de leraren. Ook hier komt een 'extra inloop/mentorjaar' weer naar boven.

Hierbij maken de leraren wel de nuance: veel 'starters' buiten onderwijs hebben ook niet noodzakelijk altijd het gevoel 100% klaar te zijn voor de job. Uiteindelijk moet je 'het' ook nog allemaal leren, dat is in onderwijs ook niet anders. Met die nuance: als je voor de klas staat, moet je er ook echt wel staan.

Koning Albert II-laan 37

BE-1030 Brussel

www.vlor.be